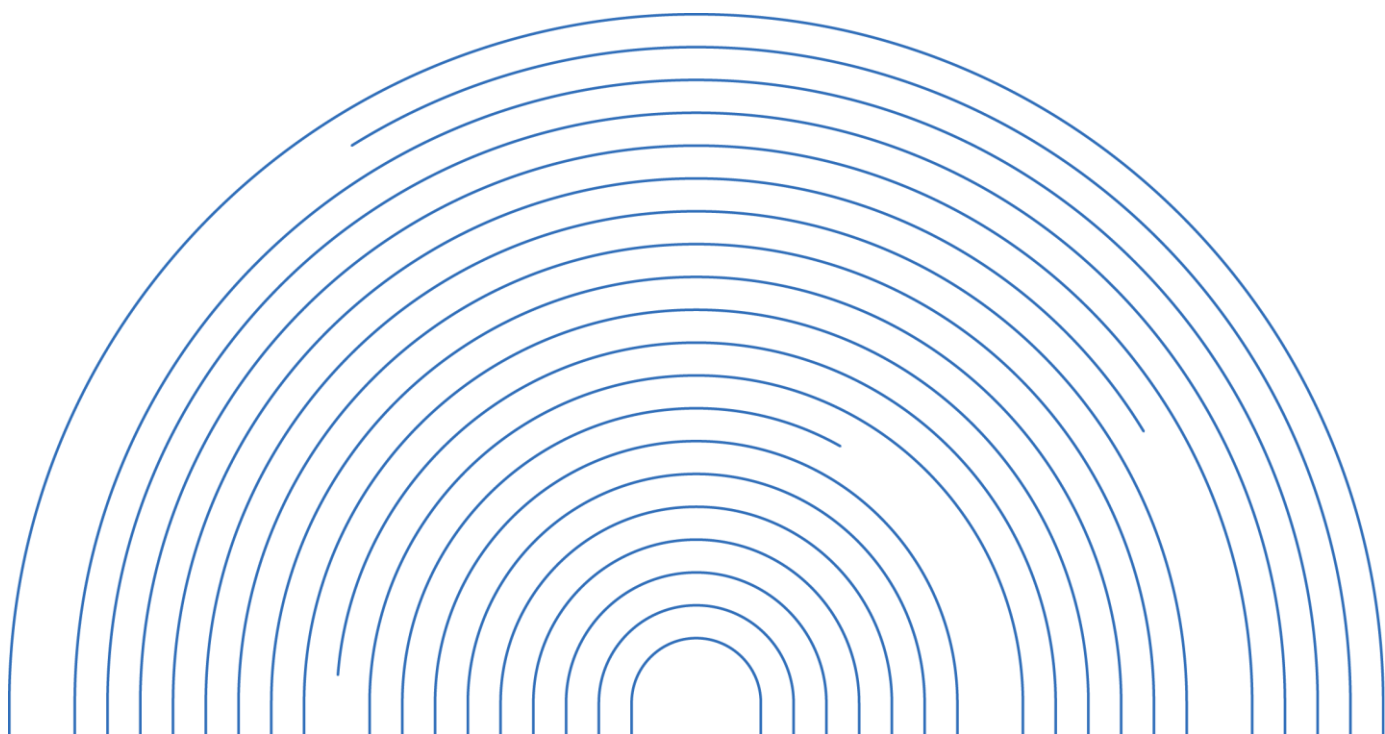

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

K vybraným problémům organizovaného zločinu

Miroslav Scheinost, Jan Dvořák

Praha 2025

Ediční řada Kontexty

Autoři

PhDr. Miroslav Scheinost; JUDr. Jan Dvořák, Ph.D., LL.M., MBA

Na text se vztahují pravidla licence CC BY-NC-ND 4.0

ISBN 978-80-7338-216-2 (online/pdf)

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2025

www.iksp.cz

Obsah

1. Proč expertní šetření	3
2. Metodologie	4
3. Výsledky šetření	5
a) <i>Rekrutace nových členů do skupin organizovaného zločinu</i>	<i>5</i>
b) <i>Zapojení mladistvých pachatelů a dětí do skupin organizovaného zločinu.....</i>	<i>7</i>
c) <i>Zapojení organizovaného zločinu do hospodářské kriminality.....</i>	<i>8</i>
d) <i>Kyberkriminalita</i>	<i>10</i>
e) <i>Korupce</i>	<i>13</i>
f) <i>Dětské gangy.....</i>	<i>19</i>
Závěr	20

1. Proč expertní šetření

Stat' „Organizovaný zločin“ již publikovaná na webových stránkách IKSP¹, vychází ze statistických údajů obsažených v justiční statistice a ve statistice Policie ČR, které se týkají období 2019–2023. Uvádí statistická data k osobám pravomocně odsouzeným podle § 107 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále TrZ)² a podle § 361 téhož zákona, přičemž vychází ze statistiky justiční³ a dále užívá údaje ze statistiky Policie ČR čerpané z kategorie 786 takticko-statistické klasifikace používané Policií ČR - účast na organizované zločinecké skupině.

Statistická data k organizovanému zločinu samozřejmě nemohou pokrýt celý rozsah a spektrum tohoto závažného kriminálního jevu. U organizovaného zločinu musíme počítat s vyšší latencí, přičemž statistické údaje k případům organizovaného zločinu, ať už vycházejí ze statistiky Policie ČR, nebo ze statistiky justiční, zachycují navíc pouze ty případy, které byly odhaleny, stíhány a bylo na ně aplikováno ustanovení § 129 TrZ (definice organizované zločinecké skupiny s následným prokázáním znaků této skupiny, vymezených v tomto ustanovení). Mimo statistické údaje tak zůstávají případy trestné činnosti, které sice byly zjištěny a mohly vykazovat rysy organizovanosti, ale buď nebyly stíhány jako organizovaná zločinecká skupina, nebo se zákonné znaky organizované zločinecké skupiny nepodařilo dostatečně prokázat.

Vývoj organizovaného zločinu nazíraný očima statistik je tedy neúplný, a právě proto je tradičně doplňován expertními šetřeními. Expertní šetření je založeno na výpovědích definované skupiny odborníků, kteří vyjadřují názor na problematiku, kterou se profesně zabývají. Zdůrazněme, že expertní šetření přináší kvalitatívni data, založená na subjektivních poznatcích. Expertní šetření neposkytují tzv. tvrdá, kvantitativní data, ale mohou být využívána ke zjišťování obecnějších rysů a trendů zkoumané problematiky. Pokud jsou odpovědi expertů zpracovávány v kvantitativní podobě, jde vždy o informaci, v níž číselný údaj nelze chápat absolutně, ale pouze jako prostředek k zachycení struktury a vývojového trendu.

¹ <https://www.iksp.cz/vyvoj-organizovaneho-zlocinu>

² **§ 107 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník Pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny**

(1) Pachatelem trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 129) je ten, kdo spáchal úmyslný trestný čin jako člen organizované zločinecké skupiny, nebo ten, kdo takový čin spáchal vědomě se členem organizované zločinecké skupiny anebo v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat.

(2) Skutečnost, že pachatel se trestného činu dopustil jako člen organizované skupiny nebo ve spojení s organizovanou skupinou, nebrání tomu, aby za splnění podmínek stanovených tímto zákonem byl současně postižen jako pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

³ **§ 361 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník Účast na organizované zločinecké skupině**

(1) Kdo založí organizovanou zločineckou skupinu, kdo se činnosti organizované zločinecké skupiny účastní, nebo kdo organizovanou zločineckou skupinu podporuje, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku.

(2) Odnětím svobody na tři léta až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako vedoucí činitel nebo představitel organizované zločinecké skupiny.

(3) Ustanovení § 107 a 108 se na pachatele činu uvedeného v odstavcích 1 a 2 neuplatní.

V tomto výzkumu je využíváme proto, že některé informace nebylo a není, pokud jde o organizovaný zločin, možné zjistit jinak než prostřednictvím expertů.⁴

2. Metodologie

V rámci výzkumu organizovaného zločinu je takovéto expertní šetření prováděno každoročně.⁵ V roce 2024 proběhlo již po třicáté druhé. Nicméně jsme se v tomto roce rozhodli jej v jeho tradiční podobě provádět ve dvouleté periodě vzhledem k tomu, že se v trendech vývoje organizovaného zločinu meziročně neprojevovaly výrazné posuny. Rok 2024 byl proto využit k expertnímu šetření zaměřenému na aktivity a rysy organizovaného zločinu, které mohou být rovněž významné či aktuální, ale nebyly v tradičním dotazníku pokryty. Proto šetření provedené v roce 2024 nesloužilo k pokračování dlouhodobě sledovaných časových řad.

Tentokrát byl vypracován dotazník nový, zaměřený na několik oblastí: využívání mladistvých a dětí organizovaným zločinem, rekrutaci nových členů zločineckých skupin, korupční chování, zastoupení organizované hospodářské kriminality a charakter jejích pachatelů a využívání nástrojů kyberkriminality organizovaným zločinem. Vzhledem k zachování únosného rozsahu šetření nebylo možné jít v jednotlivých oblastech do podrobností, ale cílem bylo základní zmapování názorů expertů na stav problematiky v těchto oblastech.

Pro účely expertního šetření byli stejně jako v předchozích letech osloveni jako respondenti policisté – pracovníci speciálních útvarů Policie České republiky. Jejich kontaktování proběhlo prostřednictvím příslušných organizačních útvarů.

Poznatky byly jako obvykle získávány technikou anonymního dotazníkového šetření, které obsahovalo jak otázky uzavřené (s volbou z několika variant odpovědí), tak otázky polouzavřené a otevřené s možností vlastní výpovědi a formulace respondenta. V roce 2024 odpovědělo celkem 48 respondentů, z čehož bylo 43 pracovníků Národní centrály proti organizovanému zločinu SKPV (NCOZ) a 5 pracovníků Národní protidrogové centrály SKPV (NPC).

Experti dotazovaní v roce 2024 uvedli v průměru 19,5 let praxe v boji proti trestné činnosti (v roce 2023 tento údaj činil 20,3 let) s tím, že nejdelší uvedená praxe činila 36 let, nejkratší 3 roky.

⁴ Viz Scheinost, M. (2023). Třicet let expertních šetření k vývoji organizovaného zločinu v Česku – možnosti a meze poznání. *Česká kriminologie* 1/2023, <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2023-1/tricet-let-expertnich-setreni-k-vyvoji-organizovaneho-zlocinu-v-cesku-2013-moznosti-a-meze-poznani/Attachment>

⁵ Zakladatelem expertních šetření organizovaného zločinu a jejich realizátorem byl v IKSP po léta PhDr. Martin Cejp, CSc. Po něm převzal v IKSP odpovědnost za jejich realizaci PhDr. Miroslav Scheinost. Metodologie šetření je používána tak, jak byla založena dr. Cejmem.

V oblasti boje proti organizovanému zločinu uvedli dotazovaní experti průměrnou praxi 9,6 roku (v předchozím roce to bylo 11,3 let). Tuto praxi lze považovat za plně postačující expertní kvalifikaci. Dotazník k roku 2024 obsahoval jedenáct meritorních otázek. Tři závěrečné otázky se týkaly délky praxe a pracovního zařazení respondenta. K provedení expertizy byl využit při rozeslání a sběru dotazníků on-line nástroj Click4Survey.

3. Výsledky šetření

a) Rekrutace nových členů do skupin organizovaného zločinu

Úvodní část šetření byla věnována poznatkům dotazovaných expertů ke způsobu získávání nových členů do skupin organizovaného zločinu.

Nejprve jsme zjišťovali, z jakého prostředí (geografického, kriminálního, etnického apod.) získávají skupiny organizovaného zločinu působící v ČR obvykle nové členy.

Ze 48 dotazovaných na tuto otázku odpovědělo 42; 6 neodpovědělo nebo uvedlo „nevím“.

Experti se ve svých odpovědích zaměřili na různé aspekty získávání nových členů a zabývali se jak geograficko-etnickým původem nových členů, tak sociálním prostředím, z něhož noví členové pocházejí.

Přes deset respondentů uvedlo, že při získávání nových členů hraje významnou roli jejich etnický původ shodný s etnickým složením skupiny/organizace. Podstatným faktorem je samozřejmě jak sama shoda původu, tak snadná možnost dorozumění (*Pozn.: Zde můžeme připomenout roli shodných vzorců komunikace a v širším smyslu význam shodných vzorců chování, sdílených hodnot atd., což již předem navozuje potenciál vzájemné srozumitelnosti a důvěry*). Někteří dotazovaní uvedli i roli rodinných, resp. příbuzenských vazeb. Dva z respondentů uvedli, že se to týká zejména skupin složených z etnik pocházejících z Asie. Pokud jde o národnosti, z nichž mohou pocházet noví členové skupin, uváděli ale respondenti aktuálně spíše Ukrajince, zejména z řad mladých Ukrajinců, pobývajících v současné době v ČR. Jako zdroj nových členů byly rovněž zmiňovány jihoevropské státy, státy směrem na východ od nás, dále Vietnam, země bývalé Jugoslávie, ale i Polsko, Slovensko, samozřejmě také ČR.

Nicméně více expertů (zhruba jedna čtvrtina) upozorňovalo také na to, že při získávání nových členů, případně spolupracovníků na nižší posty ve skupinách, nemusí být kritérium stejného

etnického původu již tak striktně dodržováno. Na nižší posty, pomocné činnosti atd. mohou být získáváni členové, resp. spolupracovníci, i z etnicky odlišného prostředí včetně českého, zejména ze sociálně slabších vrstev populace.

Získávání nových členů se může dít také v prostředí, které je z hlediska zaměření činnosti skupiny, případně s ohledem na nově zamýšlené aktivity, zájmové. Ve smyslu výše uvedených konstatování je výmluvné vyjádření jednoho z expertů:

„Cílem námi vedených trestních věcí jsou organizované skupiny páchající drogovou trestnou činností. V posledních letech lze pozorovat trend, kdy přestává platit dělení organizovaných skupin dle etnického prostředí (srbské, albánské, vietnamské) a jednotlivé skupiny se více mísí mezi sebou. Rovněž výrazně diverzifikují obory páchaní trestné činnosti, resp. věnují se čemukoliv, co slibuje peněžní zisk. Dá se říci, že skupiny kopírují byznysové modely, kde rovněž, např. u investic, dochází k diverzifikaci zdrojů příjmů. Z toho důvodu je možné konstatovat, že organizované skupiny rekrutují nové členy v těch směrech, ze kterých očekávají příslib budoucích příjmů. Již neplatí jen to, že co etnikum, to jeden druh narkotik, ale co skupina, velmi často smíšená, to více druhů trestné činnosti. To samozřejmě neznamená, že by se úplně vytratily etnicky složené kriminální skupiny, nicméně jsou více otevřené zapojení členů jiných etnik.“

Upozornění expertů na přísun, resp. získávání nových členů ze sociálně slabších vrstev společnosti, poukazuje na významné zdroje nových členů kriminálních organizací. Jednak jde, jak už bylo uvedeno, o sociálně slabé a okrajové vrstvy společnosti, případně vyloučené lokality, z nichž jsou získáváni členové a spolupracovníci zejména na nižší stupně organizací a na pomocné činnosti. Pak může jít také o osoby spojené přátelskými a příbuzenskými vazbami. Nezanedbatelnou roli hrají vztahy navázané mezi osobami již dříve, v kriminálním prostředí či při výkonu trestu. Noví členové mohou pocházet i z prostředí poznamenaného vícegenerační kriminální zkušeností, jak upozornil jeden z expertů.

Zdroj nových členů a spolupracovníků se ovšem může nacházet i na opačném konci sociálního spektra. Záleží to na druhu páchané trestné činnosti. Získávání nových členů z vyšších vrstev společnosti je charakteristické pro skupiny operující v oblasti hospodářské kriminality, které hledají nové spolupracovníky v podnikatelském prostředí, v prostředí státní správy, samosprávy a politiky, mezi kvalifikovanými a vzdělanými lidmi, jak upozornilo více expertů. Ovšem i v prostředí hospodářské trestné činnosti se uplatní osoby z okrajových vrstev, typicky jako tzv. bílí koně při různých druzích podvodů, případně vymahači (zde zaznělo upozornění na využívání osob ukrajinské národnosti).

Názory expertů tedy souhrnně potvrzují nadále významnou roli etnického faktoru při tvorbě skupin a rekrutaci nových členů, nicméně by se dalo soudit, že role tohoto faktoru postupně přece jen eroduje. Sociální prostředí, z něhož pocházejí noví členové, se liší především v

závislosti na úlohách ve skupinách, do nichž jsou noví členové hledáni a získávání a v závislosti na druhu páchané trestné činnosti.

S tím souvisel i dotaz, zda se liší způsob získávání nových členů podle převažujícího národnostního složení skupin?

Kladně odpovědělo jen 8 respondentů; 10 uvedlo, že rozdíly nejsou, většina (30) uvedla, že neví. Experti, kteří uvedli, že rozdíly pozorují, je spatřují v charakteru vztahů, podle kterých jsou noví členové vybíráni s tím, že u ruských skupin hrají hlavní roli osobní vazby na nové členy, u balkánských a arabských vazby příbuzenské, u vietnamských vazby obchodní, resp. vztahy funkční spolupráce při páchání trestné činnosti. Jeden z respondentů uvedl, že při získávání nových členů jde obvykle o etnickou stejnorodost, která ale musí být podpořena prokázanými schopnostmi, jeden jako kritérium uvedl kriminální minulost adeptů.

b) Zapojení mladistvých pachatelů a dětí do skupin organizovaného zločinu

Zde se zjišťování týkalo toho, zda se respondenti setkali ve skupinách organizovaného zločinu se zapojením mladistvých pachatelů ve věku 15 až 18 let. Odpovědi expertů ukazují, že zapojení pachatelů ve věku 15 až 18 let je pouze výjimečné, což uvedlo 5 respondentů (37 odpovědělo „ne“, 6 „nevím“), přičemž dle jejich vyjádření šlo převážně o mladistvé osoby české národnosti působící v pomocných a podřadných rolích (kurýr, poslíček, volavka).

Následovala otázka na využívání dětí ve věku do 15 let ve skupinách organizovaného zločinu jako tzv. živých nástrojů ze strany nepřímých pachatelů ve smyslu § 22 odst. 2 tr. zákoníku. Na to dali experti vesměs jednoznačnou odpověď že nikoli, pouze 5 dotázaných expertů uvedlo, že neví, resp. si nejsou jisti. Proto také experti nepodali žádné další doplňující informace.

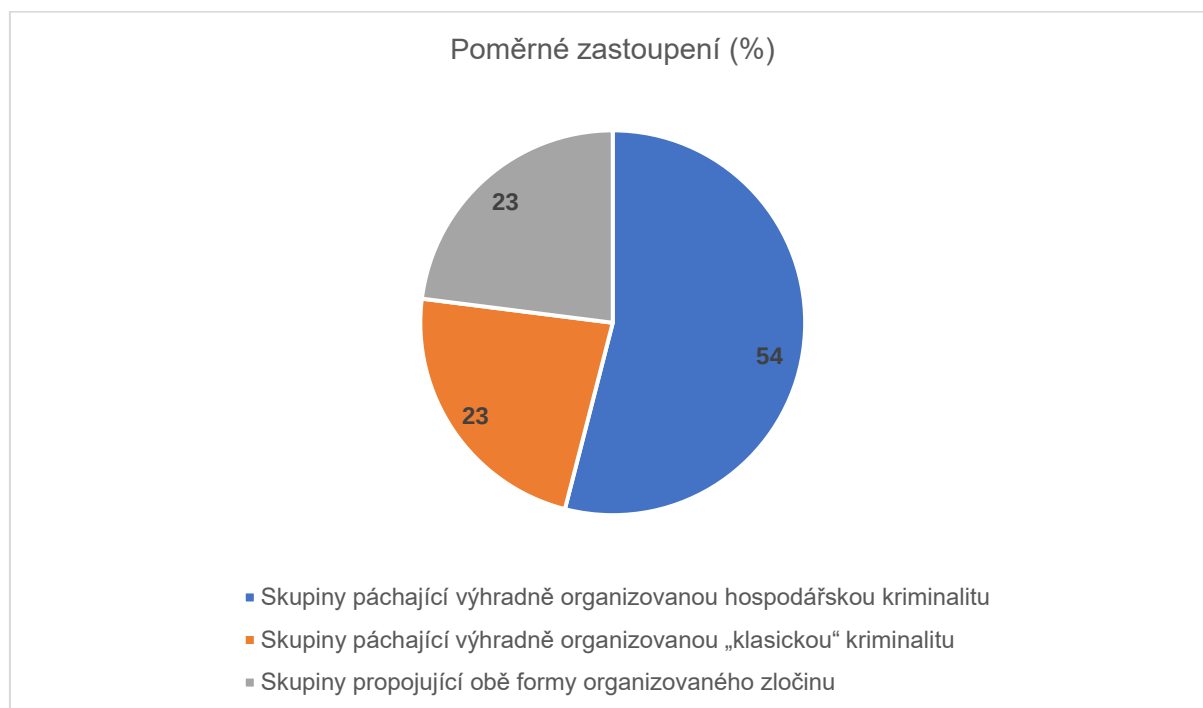
Vyjádření expertů je tak plně v souladu s daty, obsaženými ve statistikách týkajících se osob stíhaných za účast na organizované zločinecké skupině. V letech 2019–2023 činil souhrnný počet stíhaných osob ve věku 15–18 let pouze 5, což představuje podíl jedno procento na všech takto stíhaných osobách. **Názor expertů tedy plně potvrzuje poznatek, že ve skupinách organizovaného zločinu se pachatelé ve věku mladistvých vyskytují pouze okrajově a děti pravděpodobně vůbec ne.**

c) Zapojení organizovaného zločinu do hospodářské kriminality

Experti zde uváděli odhad poměrného zastoupení organizovaných skupin v ČR, které páchají hospodářskou kriminalitu (jako jsou např. daňové, úvěrové, dotační aj. podvody, ovlivňování veřejných zakázek, nelegální finanční operace, zakládání podvodných a fiktivních firem, zakrývání nelegálních zisků atd.), skupin, které se zaměřují na tzv. tradiční formy organizovaného zločinu (jako např. obchodování s drogami, násilná kriminalita, vydírání, organizování prostituce a obchodu s lidmi, organizování nelegální migrace, nelegální výroba a pašování alkoholu nebo cigaret atd.), a skupin, které ve své činnosti tradiční a hospodářské aktivity organizovaného zločinu propojují.

Z odpovědí expertů vyplynula následující zastoupení organizovaných skupin podle zaměření aktivit:

Graf 1: Zastoupení organizovaných skupin podle zaměření aktivit

Graf ukazuje, že skupiny páchající výhradně organizovanou klasickou kriminalitu jsou podle názoru expertů v menšině, naopak skupiny zaměřené výhradně na organizovanou hospodářskou kriminalitu již převažují. Vyskytují se ovšem i skupiny, které obě formy propojují.

Vyjádření expertů tedy potvrzuje poznatky, uváděné v dalších materiálech a zprávách, které již delší dobu upozorňují na expanzi organizovaného zločinu do oblasti hospodářské kriminality.⁶

V souvislosti s tím byli experti dotázáni, zda se liší pachatelé organizované hospodářské kriminality od pachatelů spíše klasických, případně násilných forem organizované trestné činnosti, a pokud ano, tak čím.

Celkem 9 respondentů odpovědělo, že se pachatelé těchto aktivit v zásadě neliší, a rovněž 9, že otázku nemohou posoudit. Velká většina respondentů, celkem 30, uvedla, že se znaky odlišnosti vyskytují.

Respondenti se soustředili více na rysy, které jsou podle nich charakteristické pro pachatele organizované hospodářské kriminality. Za takto charakteristické považují vyšší vzdělání, větší inteligenci, schopnost sebe prezentace na veřejnosti, navenek bezproblémový život, odlišný okruh společenských styků, větší okruh kontaktů, jimiž disponují, včetně kontaktů do politické a hospodářské sféry, což mj. podporuje jejich image a vyšší společenský status. Významné je upozornění, že pachatelé organizované hospodářské kriminality více investují do krycích aktivit a struktur, což pak přispívá k větší latenci jejich trestné činnosti. Většinou se jedná o dosud netrestané osoby. Ve svých kriminálních aktivitách se obvykle vyhýbají použití násilí a tyto aktivity jsou ve srovnání s „klasickými“ formami kriminálních aktivit sofistikovanější.

Naproti tomu pachatelé „klasických“ forem kriminality se vyznačují dle expertů ponejvíce nižším vzděláním, způsobem chování, odlišným okruhem svých styků a větším užíváním násilí.

Názor expertů tedy v podstatě potvrzuje existující obecné poznatky o charakteru pachatelů organizované hospodářské kriminality; zdá se, že charakter těchto pachatelů se v ČR z obvyklého obrazu „bílých límečků“ nevymyká. Ale jistě je třeba mít na paměti vzájemné průniky hospodářské a „klasické“ kriminality, možné přerůstání klasických forem kriminality do finanční a hospodářské sféry, což může vést i k vývoji charakteristik a vylepšování image pachatelů. Opět lze citovat vyjádření jednoho z respondentů, který uvedl, že skupiny, zabývající se obchodem s drogami, následně vyvíjejí aktivity směřující k legalizaci výnosů a posléze k tomu, že se některé z nich na legalizační operace specializují.

⁶ Viz např. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2023; Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023, MV ČR.

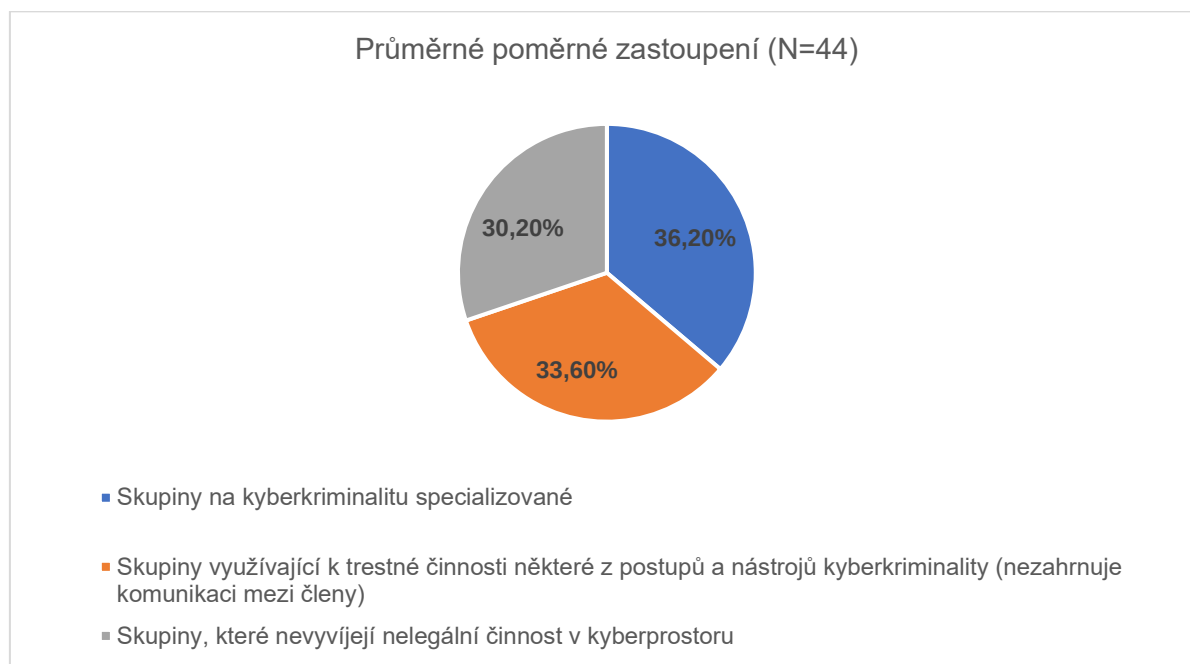
d) Kyberkriminalita

Jednou z oblastí, na které bylo letošní dotazníkové šetření mezi experty specificky zaměřeno, bylo pronikání forem kyberkriminality do činnosti organizovaného zločinu. Respondenti byli osloveni s dotazem, jak by procentuálně odhadli **poměrné zastoupení skupin organizovaného zločinu podle jejich zapojení do nelegálních aktivit v kyberprostoru**, přičemž bylo možné hodnotu v procentech přiřadit třem položkám: skupiny na kyberkriminalitu specializované, skupiny využívající k trestné činnosti některé z postupů a nástrojů kyberkriminality (s dovětkem, že není zahrnuta komunikace mezi členy), a skupiny, které nevyvíjejí nelegální činnost v kyberprostoru.

Ve čtyřech případech neobsahovala odpověď zpracovatelné údaje, proto se v tomto případě jedná o souhrn odpovědí 44 respondentů. Také je nutno upozornit na poměrně velký rozptyl mezi mezními hodnotami, které byly jednotlivými respondenty přiřazovány. Skupiny specializované na kyberkriminalitu byly označeny s minimální hodnotou 0 % a s maximální hodnotou 80 %. Totožný rozptyl byl zjištěn i u skupin nevyvíjejících nelegální činnost v kyberprostoru. U skupin využívajících některé z postupů a nástrojů kyberkriminality byla zaznamenána minimální hodnota 10 % a maximální hodnota 70 %.

Z průměrných hodnot jednotlivých odpovědí vyplývá velmi vyrovnané zastoupení všech tří typů skupin, kdy při zaokrouhlení na celá čísla velmi těsně převažují skupiny specializované na kyberkriminalitu (36 %) před skupinami využívajícími některé z postupů a nástrojů kyberkriminality (34 %). S velmi malým odstupem jsou pak následovány skupinami, které v kyberprostoru žádnou nelegální činnost nevyvíjejí (30 %).

Graf 2: Poměrné zastoupení skupin organizovaného zločinu podle míry zapojení do nelegálních aktivit v kyberprostoru:

Další otázka byla zaměřena úžeji, a sice výhradně na skupiny, které některé z postupů a nástrojů kyberkriminality využívají. Experti byli požádáni, aby procentuálně odhadli **poměrné zastoupení na jedné straně skupin páchajících trestnou činnost, kterou lze páchat i bez využití informační nebo komunikační technologie, a na druhé straně skupin páchajících trestnou činnost, kterou bez využití informační nebo komunikační technologie páchat nelze.**

Zde je potřeba upozornit na nejvyšší možný rozptyl u obou možných odpovědí (0 % až 100 %). V celkem pěti případech neobsahoval dotazník zpracovatelné procentuální údaje, proto výsledný vzorek pro níže uvedenou tabulku činí 43 odpovědí. Z těchto odpovědí vyplývá, že v množině skupin, které některé z postupů a nástrojů kyberkriminality využívají, mírně převažují skupiny páchající takovou trestnou činnost, kterou nelze páchat bez využití informační nebo komunikační technologie (56 %), nad těmi skupinami, které páchají trestnou činnost, kterou lze páchat i bez využití informační nebo komunikační technologie (44 %).

Tabulka 1: Poměrné zastoupení skupin, které využívají některé z postupů a nástrojů kyberkriminality, podle typu páchané trestné činnosti

Typ trestné činnosti, kterou skupina páchá	Průměrné poměrné zastoupení (N=43)
Trestnou činnost nelze páchat bez využití informační nebo komunikační technologie	55,9 %
Trestnou činnost lze páchat i bez využití informační nebo komunikační technologie	44,1 %

V dotazníku byla rovněž zakomponována možnost upřesnit, **o jakou trestnou činnost, kterou bez využití informační nebo komunikační technologie nelze páchat, se jedná.** V principu šlo o pokus do určité míry navázat na distinkci mezi tzv. počítačovými trestnými činy a zbývajících částí kyberkriminality, která může mít podobu různých podvodů či virtuálního násilí.⁷ Snahou bylo zjistit konkrétní praktické příklady takové trestné činnosti, jejíž páchaní není bez využití informační nebo komunikační technologie vůbec možné. Nutno však upozornit, že ne vždy zřejmě došlo k úplně přesnému porozumění zadání, neboť mezi odpověďmi se opakovaně objevila například násilná trestná činnost, dále také obecně podvody či výroba drog. Z pohledu zadavatele dotazníku jsou toto však zcela typické příklady trestné činnosti, kterou lze běžně páchat právě i bez informačních či komunikačních technologií, a k využití těchto technologií tedy dojít může a nemusí. Jindy zase byly odpovědi natolik obecné či neurčité, že nepřinesly využitelné konkrétní příklady.

Z odpovědí, které byly dostatečně konkrétní a využitelné, není možné činit obecnější závěry, proto je zde pouze uvádíme pro ilustraci coby příklady trestné činnosti, kterou podle názoru dotázaných expertů nelze páchat bez využití informačních či komunikačních technologií: podvodné či jiné získání údajů k bankovním účtům, z nichž se v kyberprostoru odčerpají finanční prostředky; podvody na internetu v oblasti bankovníctví; získání přístupu k soukromým počítačům za účelem zneužití profilů či souborů; phishing; skimming; kyberpodvody; kyberšikana; útoky na informační systémy; využívání ransomware; legalizace výnosů prostřednictvím kryptoměn; ovládání datových schránek; trestná činnost spojená s virtuální měnou; obchodování nelegálního zboží na darkwebu; podvody s kryptoměnami; nelegální on-line sázení.

V každém případě lze shrnout, že poznatky expertů poukazují na významné využívání

⁷ Kudrlová, K. a kol. (2023). Kyberkriminalita z pohledu justiční praxe a každodenních uživatelů. Praha: IKSP, s. 183.

kyberprostoru pro páčání trestné činnosti, ať už se jedná o skupiny na kyberkriminalitu přímo specializované nebo její nástroje využívající - jejich souhrn dosahuje 70 %. S využíváním kyberprostoru je tedy třeba u organizovaného zločinu počítat již jako se zcela běžným jevem.

e) Korupce

Další ze specifických oblastí, na něž byli experti v rámci letošního dotazníkového šetření v oblasti organizovaného zločinu tázáni, bylo téma **korupce**. V letech 2020, 2021, 2022 bylo šetření u expertů zaměřeno na používání korupce ve smyslu zachycení trendu zesílení, zachování úrovně či zeslabení využívání korupce, a dále také na zjištění toho, k dosažení jakých cílů jsou korupční aktivity organizovaného zločinu využívány nejvíce, přičemž také bylo sestaveno pořadí cílů, k nimž korupční aktivity nejvíce směřovaly⁸.

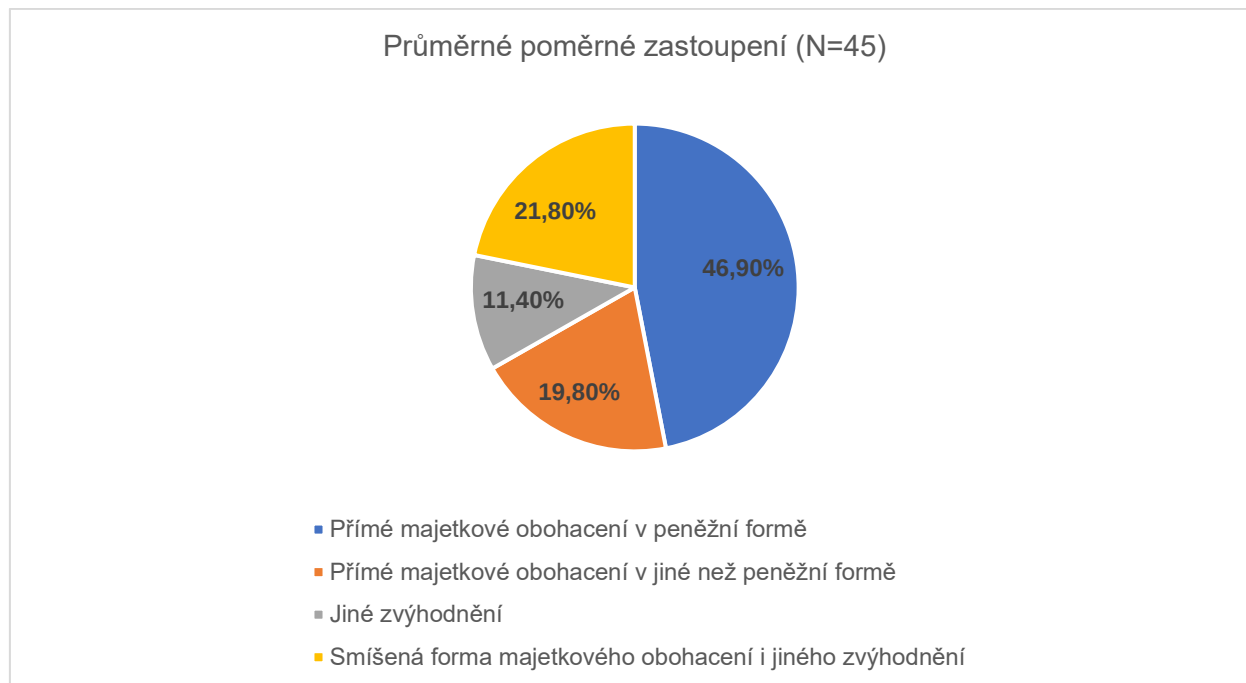
V roce 2024 bylo dotazníkové šetření k tématu korupčních aktivit organizovaného zločinu zaměřeno specifičtěji. V první řadě byl zjišťován názor respondentů na **konkrétní podobu, kterou úplatek v praxi nabývá**. V zadání byl citován § 334 odst. 1 trestního zákoníku, podle něhož je úplatkem neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok. Experti byli v přímé návaznosti na tuto legální definici úplatku požádáni o přiřazení procentuální hodnoty následujícím možností: úplatkem je přímé majetkové obohacení v peněžní formě, úplatkem je přímé majetkové obohacení v jiné než peněžní formě, úplatkem je jiné zvýhodnění, nebo úplatek má smíšenou formu majetkového obohacení a jiného zvýhodnění. Využitelná data v této části vyplynula ze 45 odevzdaných dotazníků. I v této oblasti byly zaznamenány zcela zásadní rozdíly v názorech jednotlivých respondentů, kdy u jiného zvýhodnění činil rozptyl 0 % až 46 %, u majetkového obohacení v nepeněžní formě 0 % až 56 % a u majetkového obohacení v peněžní formě a u smíšené formy pak dokonce extrémních 0 % až 100 %.

Z výsledků vyplývá, že podle názoru expertů jednoznačně převažuje úplatek v podobě přímého majetkového obohacení v peněžní formě (50 %). Na přímé majetkové obohacení v jiné než peněžní formě pak připadá téměř 20 %. To znamená, že souhrnně tvoří podle názoru expertů

⁸ Scheinost, M. a kol. (2023). Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2022. Praha: IKSP, s. 155.

úplatky v podobě majetkového obohacení zhruba 70 % všech případů, zatímco na jiné zvýhodnění připadá pouze 11 %. Zbývajících 22 % případů pak podle názoru respondentů tvoří úplatky ve smíšené podobě majetkového obohacení a jiného zvýhodnění.

Graf 3: Poměrné zastoupení konkrétních podob úplatku

Zároveň byli experti formou otevřené otázky požádáni o vyjádření, aby v případě, že je úplatkem majetkové obohacení jiné než peníze, podrobněji uvedli jaké, a totožná otázka byla položena i ve vztahu k jinému zvýhodnění. Zde je nutno upozornit, že byly zaznamenány určité rozdíly v tom, co je respondenty vnímáno jako majetkové obohacení jiné než peněžní, a co je vnímáno jako jiné zvýhodnění. Tak například (proti)služby jsou pojmem, který se objevil v obou kategoriích. Také třeba úplatek v podobě blíže nekonkretizované slevy se vyskytl jak mezi majetkovým obohacením, tak mezi jiným zvýhodnění. Totéž platí pro sexuální služby. Dokonce i blíže neurčené dary se objevily jako příklad jiného zvýhodnění, byť jinak byly opakovaně uváděny v majetkovém obohacení jiném než peněžním.

Aby bylo možno odpovědi souhrnně zpracovat, bylo přistoupeno k tomu, že jednotlivé konkrétní položky byly v některých případech přesunuty do jiné kategorie, a to podle jednoduchého třídícího kritéria: mezi majetkové obohacení jiné než peněžní byly řazeny ty věci či hodnoty, které si lze v praxi běžně koupit a lze bez větších obtíží vyčíslit jejich cenu. Naopak mezi jiná zvýhodnění byly zařazeny ty položky, které běžně na prodej nejsou a u nichž by vyčíslení hodnoty bylo spíše

obtížné. Proto objevila-li se jako konkretizace majetkového zvýhodnění odpověď zaměstnávání rodinných příslušníků, byla tato položka přiřazena mezi položky získání či zlepšení zaměstnání či pracovní nebo jiné pozice či funkce řazené mezi jiná zvýhodnění, neboť konkrétní vyčíslení její hodnoty je obtížné. Podobně například odpověď zvýhodnění při zadávání zakázek či prodeji veřejného majetku byla zařazena mezi jiná zvýhodnění, neboť taková výhoda zřejmě není běžně na prodej. A naopak objevila-li se jako konkrétní příklad jiného zvýhodnění odpověď organizace a financování volební kampaně, zařadili jsme ji mezi majetková zvýhodnění jiná než peněžní, neboť půjde nepochybně o ocenitelnou a dostupnou službu či komplex služeb.

Některé odpovědi byly pro přehlednost sloučeny do obecnějších kategorií, výjimečně musely být některé odpovědi pro neurčitost vyřazeny. Rovněž jsme si plně vědomi problematičnosti zařazení samostatné položky automobily či jiná vozidla, která může být podmnožinou obecnější množiny movitých věcí a jiných darů. Domníváme se však, že tyto obtíže s kategorizací odpovědí neubírají nic dosaženému výsledku, jímž je především získání poměrně plastického obrazu toho, jak široké je spektrum možných podob úplatku v praxi. Nejčastěji byly ze strany dotázaných expertů za jiná majetková obohacení označovány movité věci, dále pak dovolené či zájezdy a na třetím místě pak různé práce či služby. Často byly uváděny také automobily či jiná vozidla, nemovitosti či podíly na nich a vstupenky na různé události. Jiným zvýhodněním pak zřetelně vévodilo již zmíněné získání či zlepšení zaměstnání či pracovní či jiné pozice či funkce.

Tabulka 2: Konkrétní podoby úplatku, jde-li o přímé majetkové obohacení v jiné než peněžní formě

Podoba úplatku:	Uvedeno kolikrát:
Movité věci (elektronika, alkohol, šperky, starožitnosti či jiné dary)	17
Dovolená či zájezd či výlet	15
Práce či (proti)služba či dílo	12
Automobil či jiné vozidlo	10
Nemovitost či podíl na ní	9
Vstupenky či permanentky na kulturní události, sportovní zápasy aj.	9
Výhodný nákup nemovitosti či vozidla či poskytnutí k užívání	4
Výhody či slevy či vouchery	4
Cenné papíry	3
Podíl ve společnosti	2
Půjčka či investice či investiční příležitost	2
Sexuální služby	2
Drahé kovy	1
Kryptoměna	1
Organizace a financování volební kampaně	1
Školné	1
Umělecká díla	1

Tabulka 3: Konkrétní podoby úplatku, jde-li o jiné zvýhodnění

Podoba úplatku:	Uvedeno kolikrát:
Získání či zlepšení zaměstnání či pracovní či jiné pozice či funkce	14
Získání zakázky či výhody či informací při zadávání či při prodeji veřejného majetku	6
Informace	3
Uzavření smluv	2
Kontakty	2
Zajištění hlasů v kolektivních rozhodovacích orgánech	1
Získání referencí za veřejnou zakázku (a z toho plynoucí výhody)	1

Předmětem zájmu byl dále také názor respondentů, **kdo je nejčastěji cílem korupčních aktivit ze strany organizovaného zločinu**. V příslušné otázce v dotazníku byl uveden výčet celkem 18 různých profesních skupin a jako 19. položka byla uvedena otevřená možnost „jiní“ s možností vlastní formulace odpovědi. Respondenti byli v zadání žádáni, aby označili pět nejčastějších skupin. Počty označených položek nicméně byly v případě některých dotazníků vyšší, v případě jiných zase nižší (někdy byla označena i jen jediná položka). S ohledem na charakter otázky však nečiní toto nedodržení počtu označených položek žádný problém a odpovědi kvůli tomu není nutno považovat za nevalidní.

Níže jsou v tabulce uvedeny jednotlivé položky dotazníku, přičemž jsou seřazeny podle počtu označení ze strany respondentů, jichž v tomto případě byl plný počet (tedy 48 expertů). Je nutno upozornit, že striktně vzato se některé skupiny osob v jednotlivých odpovědích mohou částečně překrývat, tak například pracovníci orgánů státní správy mohou být v konkrétních případech organizátory veřejných zakázek apod. Domníváme se však, že pro účely základního orientačního přehledu byly jednotlivé položky vymezeny dostatečně určitě, a to i s ohledem na požadavek přehlednosti zadání příslušné otázky.

Jednoznačně nejvíce označovanou cílovou skupinou korupčních aktivit ze strany organizovaného zločinu se stali politici na regionální a komunální úrovni, které označilo celkem 43 ze 48 respondentů. Druhou nejčastější odpovědí se stali pracovníci orgánů státní správy (36 označení) těsně následovaní organizátory veřejných zakázek (35 označení). Čtvrtou nejvíce označovanou skupinou se stali pracovníci místní samosprávy (32 označení). Politiky na úrovni centrálních orgánů státu pak jako nejčastější cíl korupčních aktivit organizovaného zločinu označilo 27 respondentů. Ostatní položky v dotazníku byly označovány zřetelně méně často, když další nejčastěji označenou skupinou byli soudní znalci se značným odstupem (uvedlo je 12 respondentů).

Význam uvedených zjištění může spočívat například v možnosti zaměření různých preventivních programů, aktivit či jiných opatření právě na nejvíce ohrožené skupiny, tj. ty, které byly označeny jako nejčastější cíl korupčních aktivit.

Zajímavé výsledky jistě přináší také naopak neoznačení některých z nabízených skupin: ani jediný z dotazovaných expertů neoznačil jako nejčastější skupinu korupčních aktivit notáře, pracovníky bank, fondů, pojišťoven a dalších finančních institucí ani pracovníky GIBS. Tyto položky, které nebyly označeny ani jednou, proto nejsou v tabulce níže uvedeny, neboť jejich uvedení by s ohledem na nulový výsledek postrádalo relevanci. Naopak jsou uvedeny ty skupiny osob, které mezi položkami v zadání nebyly a byly doplněny samotnými respondenty v rámci využití možnosti volné odpovědi: šlo v jednom případě o sportovní rozhodčí a v jednom případě o projektanty a rozpočtáře připravující podklady pro veřejné zakázky.

Tabulka 4: Nejčastější cíl korupčních aktivit ze strany organizovaného zločinu:

Skupina osob:	Počet označení:
Politici na regionální a komunální úrovni	43
Pracovníci orgánů státní správy	36
Organizátoři veřejných zakázek	35
Pracovníci místní samosprávy	32
Politici na úrovni centrálních orgánů státu	27
Soudní znalci	12
Vedoucí pracovníci soukromých společností (mimo finanční instituce)	10
Pracovníci justice (soudci, státní zástupci)	8
Policisté	7
Celníci	4
Exekutoři a insolvenční správci	4
Advokáti	3
Tlumočníci	3
Novináři, pracovníci médií	1
Projektanti a rozpočtáři připravující podklady pro veřejné zakázky	1
Příslušníci jiných bezpečnostních sborů či ozbrojených sil	1
Sportovní rozhodčí	1

Odpovědi expertů získané tímto dotazníkem umožňují učinit si konkrétnější představu o formách a cílech korupčního chování ze strany organizovaného zločinu. Poukazují na převažující formu přímého majetkového obohacení jako nejvíce používaného prostředku korupce a zejména poukazují na hlavní cíle korupčního tlaku, resp. profese a funkce, které jsou korupcí podle názoru expertů nejvíce ohroženy. Významné je, že se jedná o funkce z veřejného prostoru – z politiky, ze státní správy a z ekonomiky.

f) Dětské gangy

U závěrečného tématu byli experti upozorněni, že poněkud vybočuje z oblasti organizovaného zločinu. Týkalo se problému, který je v posledních letech předmětem zvýšeného zájmu médií i odborné veřejnosti a může do sféry organizovaného zločinu prolínat. Jednalo se o tzv. dětské gangy. **Expertí byli dotázáni, zda se někdy v ČR setkali se skupinami dětí, které by se daly označit jako gang?** V otázce bylo specifikováno, jak takový gang chápat (v tomto případě jako skupinu dětí, která má relativně dlouhodobější trvání, zabývá se trestnou činností, resp. činností jinak trestnou, a vykazuje určité znaky organizovanosti, např. uplatňování vůdcovství ve skupině)?

Odpovědi celkem jednoznačně ukázaly, že se dotazovaní experti s tímto jevem téměř nesetkávají. Pouze 3 respondenti (6 %) uvedli, že se setkali se skupinou, která by se ve smyslu otázky dala označit za dětský gang. Šest respondentů si nebylo jisto, resp. nevěděli, a 39 respondentů (81 %) uvedlo, že se s takovým jevem nesetkali. Navíc dva ze tří respondentů, kteří uvedli setkání s „dětským gangem“, tento jev označili za zcela výjimečný a jeden za „občas se vyskytující“.

Tři pozitivní odpovědi přirozeně nejsou postačujícím zdrojem informací. Uveďme tedy pouze, že na otázku po druhu trestné činnosti gangu jeden dotazovaný uvedl loupeže a krádeže, jeden majetkovou a násilnou trestnou činnost a jeden napadání dalších vrstevníků. Pokud jde o věkové složení, uvedli dva experti věk členů 13–17 let, jeden 17–18 let. Výskyt osob starších 15 let označili jeden expert za výjimečný, dva za obvyklý. Dva experti rovněž uvedli, že ve skupině (gangu) převažovaly děti cizinců.

Lze tedy mít za to, že výskyt tzv. dětských gangů, alespoň z pohledu expertů, kteří se zabývají organizovaným zločinem, je zcela mizivý. Pokud se experti s tímto jevem v nějaké podobě setkali, šlo spíše o výjimku. Ve skupině/gangu převažovaly osoby ve věku 17 a více let, s tím že se jednalo především o děti cizinců. Z počtu získaných odpovědí můžeme ovšem vyvozovat nanejvýše určitý signál, nikoli obecněji platné zjištění.

Závěr

Cílem tohoto expertního šetření nebylo získání podrobných poznatků, ale spíše výchozích informací k aktivitám organizovaného zločinu, které nebyly v tradičně uskutečňovaných expertizách pokrývány. Proto údaje, získané od expertů, spíše přinášejí orientaci v nově zařazených oblastech dotazování a mohou sloužit jako inspirace ke stanovení hypotéz pro další možný výzkum této problematiky. Přesto ovšem informace, sdělené experty k některým oblastem, jako je rekrutace nových členů, zapojení mladistvých pachatelů, průnik organizovaného zločinu a kyberkriminality, jsou v souladu s poznatky, které jsou pro fenomén organizovaného zločinu obecně platné a k situaci v ČR jsou zjišťovány i z jiných pramenů. Detailnější informace byly v šetření získány k průniku organizovaného zločinu a hospodářské kriminality a k užití korupce, kde výpovědi expertů významně rozvíjejí a doplňují informace, získávané již v předchozích šetřeních.